

โรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา

โดย ไพโรจน์ กะเชนทร์

chan2.obec.go.th/wattungpelschool

โรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา

โดย ไพโรจน์ คะเซนทร์

โรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา

โรงเรียนเป็นสถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักและเป็นหน่วยปฏิบัติที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษามากที่สุด ในอันที่จะทำให้การปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บรรลุเป้าหมาย ผู้เรียนมีคุณภาพได้รับบริการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545) สำหรับสถานศึกษาที่จะเป็นโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีคุณลักษณะ บทบาทหน้าที่ และยุทธศาสตร์ของโรงเรียนปฏิรูป ดังนี้

คุณลักษณะของโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา

คุณลักษณะของโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ จะต้องเป็น โรงเรียนที่มีการจัดการเรียน การสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้ง โรงเรียน และดำเนินการประกันคุณภาพภายในตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทั้ง โรงเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547)

ลักษณะหรือรูปแบบของโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะต้องยกระดับ คุณภาพของนักเรียนและของโรงเรียนโดยมีลักษณะเด่นอยู่ที่ความสำเร็จในการสอนของครู ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานความสำเร็จ มีการใช้ข้อมูลที่มีคุณภาพสูงประกอบการตัดสินใจ ปรับปรุงสภาวะภายในทั้งด้านการสอนและการบริหารโรงเรียน (สุรัฐ ศิลปอนันต์, 2543)

นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดคุณลักษณะของโรงเรียนและใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งคุณลักษณะของโรงเรียนจะปรากฏอยู่ในมาตรฐานด้านกระบวนการจำนวน 3 มาตรฐาน 21 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วยมาตรฐานที่ 13 มี 5 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานที่ 14 มี 4 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานที่ 18 มี 9 ตัวบ่งชี้ ในแต่ละมาตรฐานมีรายละเอียดของตัวบ่งชี้ ดังนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2547)

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดองค์กร/โครงสร้างการบริหารชัดเจน
2. มีปรัชญา แผนพัฒนา/ธรรมนูญสถานศึกษา แผนการดำเนินงานของสถานศึกษา และตัวชี้วัดความสำเร็จ
3. มีการปฏิบัติตามแผน
4. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม
5. มีการนิเทศ ติดตาม แะประเมินผลเปรียบเทียบกับเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง

6. มีระบบข้อมูลสารสนเทศครบถ้วน ถูกต้องตรงกับความต้องการและทันต่อการใช้งาน
7. มีการบันทึกและรายงานผลการประเมิน
8. มีการนำข้อมูลและผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมกันจัดการศึกษา
2. มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนเห็น

ความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน

3. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
4. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติและสนองความต้องการของผู้เรียน
2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ
3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของผู้เรียน
6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา สุนทรียภาพ อย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา
7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน
8. มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง
9. มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน และมีความกระตือรือร้นในการไปเรียน

สรุป คุณลักษณะของโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้จะต้องพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการบริหารจัดการเป็นระบบมีการประกันคุณภาพ ภายในเพื่อ

ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้พ่อแม่ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษา

บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา

โรงเรียนมีหน้าที่ในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษาในระบบ ที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน และจัดการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา เพื่อให้เด็กที่มีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษาและนักการศึกษา ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ ภารกิจและขั้นตอนการดำเนินการปรับปรุงโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ ดังนี้

ดิเรก พรสีมา (2543) กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษาว่า นอกจากมีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาการทุก ๆ ด้านแล้ว สถานศึกษายังมีหน้าที่พัฒนาชุมชนโดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และสถานประกอบการ สถานศึกษาต้องผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชน ให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน และการเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง พัฒนาระบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ยึดหลักประหยัดใช้คนน้อยเวลาน้อย แต่ให้เกิด การเรียนรู้ได้มาก สถานศึกษาต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนวิจัยและค้นหากระบวนการเรียน การสอนที่จะทำให้สถานศึกษาดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดสถานศึกษาจะต้องจัด กิจกรรมพัฒนาตนเองให้บรรลุตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพภายในและภายนอก

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2544) กล่าวว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับต่ำกว่าอนุปริญา มีบทบาทหน้าที่ในการจัดและพัฒนาการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น และสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานของเขตพื้นที่การศึกษา และของชาติ โดยการกำกับ ส่งเสริม สนับสนุนอย่างใกล้ชิด ของคณะกรรมการสถานศึกษาและต้องจัด โครงสร้างองค์กร และส่วนงาน ภายในให้เหมาะสมกับการรองรับการกระจายอำนาจทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545) กล่าวว่า สถานศึกษาต้องจัดทำฐานข้อมูล การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้ชัดเจน และทันสมัยสะดวกต่อการนำไปใช้ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ สื่อการฝึกอบรม วิทยาการผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ หน่วยงานการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา

สำหรับขั้นตอนการปฏิรูปโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ ดำเนินการ ดังนี้
(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547)

1. สร้างความตระหนักให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง
2. ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้
3. วางแผนการทำงาน และดำเนินงานตามแผนร่วมกัน โดยผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มรวมทั้งเด็กนักเรียน
4. ติดตาม นิเทศ ตรวจสอบ ประเมินผลเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนางาน
5. ตรวจสอบติดตามผลการพัฒนางาน โดยนำข้อมูลจากการประเมินมาใช้ในการสรุปและเผยแพร่ผลงาน

สรุป ปัจจัยด้านโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ในการพัฒนาโครงสร้าง องค์กร บุคลากร หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการบริการด้านการศึกษาแก่นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาถึงขั้นมัธยมศึกษาหรือระดับอุดมศึกษาค่ากว่าปริญญาตรี โดยจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ นักเรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน การศึกษาของโรงเรียนและของชาติ

ยุทธศาสตร์การปฏิรูปโรงเรียน

ยุทธศาสตร์การปฏิรูปโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ มีดังนี้ (สำนักงานปฏิรูป การศึกษา. 2545)

1. สร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานให้เกิดขึ้นในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา ทั้งที่เป็นเครือข่ายภาคการศึกษาและนอกภาคการศึกษาทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาบันทางสังคม สถานประกอบการ และภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายและได้มาตรฐาน
2. พัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะการปฏิบัติงานด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นสำคัญ ภายใต้ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ปฏิบัติงานด้วยความประหยัด คุ่มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด
3. กระจายอำนาจการตัดสินใจของผู้บริหารให้ผู้ปฏิบัติงาน สามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว และเบ็ดเสร็จในตนเอง (One stop service) เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ
4. สร้างระบบการสื่อสาร ทำความเข้าใจและประชาสัมพันธ์ผลงานทั้งภายในและนอกเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการตระหนัก รับรู้ในการปฏิบัติงาน และการสนับสนุน การปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความพึงพอใจทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการอย่าง ต่อเนื่อง
5. นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหาร และการจัดการศึกษา มีการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่าง หน่วยงานนโยบายและหน่วยปฏิบัติระหว่างเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เพื่อลดขั้นตอนและเพิ่ม ศักยภาพในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สรุป การปฏิรูปโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การกระจายอำนาจและสร้างเครือข่ายกับบุคคล หน่วยงานภาครัฐและเอกชน พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้มีวิสัยทัศน์ ความรู้ ความเข้าใจเจตคติและมีทักษะในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาและมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- ดิเรก พรสีมา.(2543). ปฏิรูปการศึกษาไทยอย่างไร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ส. รุ่งทิพย์.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.(2544). รายงานปฏิบัติการศึกษาต่อประชาชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- _____.(2545). ปัญจปฏิรูปการศึกษาแนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).(2547). หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2547. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2547). ยุทธศาสตร์และผลการดำเนินงาน : บทเรียนจากการบริหารจัดการโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สุรัฐ ศิลปอนันต์.(2543). กระบวนการปฏิรูปโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

